

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Шпетного Олександра Ігоровича «Художньо-проектна компетентність фахівців з графічного дизайну: особливості формування у закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким прогресом цифрових технологій, інтенсифікацією інформаційних потоків та посиленням ролі візуальної комунікації в усіх сферах життєдіяльності. Графічний дизайн сьогодні постає не лише як сфера естетичного формотворення, а як потужний засіб трансляції ідей, емоцій та значень, що потребує від фахівця здатності синтезувати художнє мислення, проєктну культуру та володіння новітніми цифровими інструментами.

Ефективна професійна реалізація дизайнера в умовах динамічних соціокультурних змін неможлива без сформованої художньо-проектної компетентності. Саме вона забезпечує здатність фахівця створювати оригінальні, естетично та функціонально обґрунтовані дизайнерські рішення, що відповідають запитам ринку праці та потребам цільової аудиторії. На тлі стрімкої цифровізації індустрії вимоги до компетентності майбутніх дизайнерів значно ускладнюються, що зумовлює потребу в розробленні адаптивних та інноваційно спрямованих освітніх програм.

Аналіз сучасного стану фахової підготовки, здійснений автором, свідчить про певну фрагментарність педагогічних підходів та недостатній рівень методичної розробленості цілісного уявлення про формування досліджуваної компетентності. З огляду на це, актуальність представленої дисертаційної роботи О. І. Шпетного є незаперечною та науково виправданою.

У вступі дисертації чітко обґрунтовано актуальність обраної теми, її зв'язок із науковими програмами, визначено науковий апарат дослідження. Досягнення мети та розв'язання поставлених завдань уможливило використання комплексного методичного інструментарію, що включає теоретичні методи аналізу й синтезу, емпіричні методи діагностики та методи математичної статистики для верифікації отриманих даних.

Перший розділ дисертаційного дослідження О. І. Шпетного являє собою фундаментальний науковий аналіз, спрямований на концептуалізацію ключового феномену дослідження та визначення стратегічних орієнтирів його розвитку. Зміст розділу структуровано за трьома логічними векторами: дефінітивним, структурним та організаційно-педагогічним.

У розділі дослідник здійснює глибокий аналіз сучасного стану підготовки дизайнерів, виявляючи наукову суперечність між стрімким розвитком індустрії та певною фрагментарністю існуючих педагогічних підходів. Автор констатує, що дизайн-освіта в Україні наразі перебуває на етапі структурного пошуку та концептуального осмислення цілісної моделі навчання. Дисертант ґрунтовно опрацьовує понятійний тезаурус, спираючись на Закон України «Про вищу освіту» та міжнародні програми (зокрема міжнародна дослідницька програма OECD «DeSeCo»), де компетентність

тракується як інтегрована здатність до успішної професійної діяльності. Особлива увага приділяється спадкоємності ідей західних теоретиків, таких як Дж. Дьюї (навчання через діяльність), Д. Колб (навчання через досвід) та Д. Шон (концепція рефлексивного практика).

Результатом теоретичного пошуку стало обґрунтування поняття «художньо-проектна компетентність», яку дисертант визначає як інтегративну професійну якість майбутнього дизайнера. Вона формується на перетині двох взаємодоповнюючих сфер де художня складова відображає здатність до естетичного сприйняття, інтерпретації образів та використання художньої виразності для створення візуального меседжу; проектна складова пов'язана зі здатністю здійснювати цілеспрямований аналіз завдань, формулювати концепції та володіти методологією дизайну для втілення ідеї у функціональний продукт.

Також автор деталізує внутрішню архітектуру цієї компетентності, пропонуючи розгорнуту структури з п'яти компонентів: когнітивно-змістовий, який охоплює систему знань з композиції, колористики, стилістики та історії мистецтв. Автор слушно зазначає, що художнє проектування має ґрунтуватися на системному знанні та контекстному аналізі; практично-діяльнісний компонент включає технологічну майстерність, вільне володіння цифровими інструментами та досвід виконання навчально-професійних проектів; ціннісно-мотиваційний визначає рівень емоційного включення здобувача у творчий процес та його готовність до інноваційного самовираження; рефлексивно-аналітичний відповідає за здатність до самоконтролю, критичного аналізу результатів та самокорекції та комунікативно-презентаційний забезпечує навички ефективної візуальної та вербальної взаємодії з аудиторією та замовником.

Дослідник також аналізує чинники формування компетентності, поділяючи їх на внутрішні (мотивація, креативність) та зовнішні (якість освітньої програми, рівень матеріально-технічного забезпечення).

В розділі теоретично обґрунтовано три педагогічні умови, які стали фундаментом для подальшого експерименту. В межах першої умови автор пропонує використовувати Smart-комплекси та міжпредметні зв'язки (наприклад, поєднання колористики з психологією сприйняття) для формування системного професійного мислення. Друга умова - впровадження проектної діяльності як домінантної форми навчання. Дослідник розглядає проєкт не лише як результат, а як метод навчання, що дозволяє студенту пройти шлях від концептуалізації ідеї до створення прототипу в умовах, наближених до професійних. Третя умова присвячена створенню творчого освітнього середовища. Дослідник описує його як систему, що інтегрує матеріальні ресурси (майстерні, цифрові засоби) та віртуальні платформи (зокрема середовище MOODLE), стимулюючи експериментування та вільну генерацію ідей. У роботі згадується концепція «mindtools» (інструментів для мислення), що сприяє активному конструюванню знань.

Загалом, аналіз першого розділу свідчить про високий науковий рівень теоретичної підготовки автора. О. І. Шпетному вдалося не лише

систематизувати існуючий науковий доробок, а й запропонувати цілісну концептуальну рамку, яка враховує виклики цифровізації та специфіку професійної підготовки дизайнерів-графіків. Теоретичні висновки розділу є логічно завершеними та створюють необхідне підґрунтя для експериментальної перевірки педагогічних умов.

Другий розділ дисертаційного дослідження О. І. Шпетного характеризується високим рівнем репрезентативності та наукової доказовості, що забезпечується залученням 252 здобувачів освіти з чотирьох провідних університетів України (Полтави, Харкова, Кривого Рогу та Тернополя).

Дослідником розроблено та ґрунтовно описано критеріально-діагностичний апарат, що дозволяє здійснювати багатовимірне оцінювання художньо-проектної компетентності. Автор виокремлює п'ять взаємопов'язаних критеріїв: когнітивно-знаннєвий (глибина фахових знань), операційно-технологічний (володіння інструментарієм), креативно-образний (здатність до генерації ідей), аналітико-рефлексивний (самокорекція) та комунікативно-презентаційний (аргументація рішень). Для кожного критерію автором визначено конкретні показники та диференційовано три рівні сформованості (високий, середній, низький), що забезпечує об'єктивність вимірювань. Результати констатувального етапу виявили переважання низького та середнього рівнів сформованості компетентності в обох групах (близько 49% низького рівня), що підтвердило об'єктивну потребу у впровадженні експериментальної методики.

Заслуговує схвалення формувальний етап експерименту, у межах якого було реалізовано три обґрунтовані педагогічні умови. Перша умова реалізувалася через впровадження авторського навчально-методичного посібника «Міждисциплінарний дизайн: від знань до практики», який інтегрує знання з колористики, композиції, психології сприйняття та технологій у цілісні модулі. Друга умова передбачала домінування проектної діяльності. Автор успішно апробував методику *design-based learning*, залучаючи здобувачів вищої освіти до проектних сесій із реальними клієнтами - університетськими лабораторіями та локальним бізнесом. Це дозволило студентам пройти повний цикл проектування: від брифування до захисту концепції. В межах третьої умови автор описує використання цифрових платформ (Moodle, Figma, Canva) та участь студентів у конкурсах і виставках (наприклад, «BE CREATIVE»), що стимулювало візуальне самовираження та інноваційний пошук.

У розділі представлено аналіз ефективності впровадження запропонованих умов за допомогою методів математичної статистики. Автор використовує критерій Пірсона для підтвердження достовірності відмінностей між групами. Розрахунки показали, що в експериментальній групі зміни є статистично значущими, тоді як у контрольній групі вони мають випадковий характер. Застосування статистики V Крамера дозволило автору констатувати помірний розмір ефекту в експериментальній групі, що засвідчує реальний практичний вплив розробленої методики на рівень підготовки майбутніх

фахівців. Зокрема, частка низького рівня в ЕГ зменшилася з 49,8% до 23,6%, що є вагомим показником.

Таким чином, другий розділ дисертації О. І. Шпетного демонструє високу методологічну культуру дослідника. Автору вдалося не лише реалізувати складний педагогічний експеримент, а й математично довести його результативність. Практичне значення розділу підкріплено впровадженням конкретних інструментів, а саме посібника, тренінгової програми «Від ідеї до проєкту» та діагностичних рубрик, які можуть бути масштабовані в інших закладах вищої освіти. Розділ повністю підтверджує гіпотезу дослідження та створює міцне підґрунтя для загальних висновків роботи.

Аналіз висновків дисертаційного дослідження О. І. Шпетного свідчить про повне досягнення мети роботи та підтвердження наукової гіпотези щодо ефективності визначених педагогічних умов формування художньо-проєктної компетентності майбутніх дизайнерів.

Слід зазначити, що у роботі наявний список використаних джерел, який налічує 285 найменувань, серед яких 43 джерела представлені іноземними мовами. Це свідчить про належне опрацювання автором не лише вітчизняного, а й міжнародного наукового досвіду в галузях дизайну та педагогіки.

Додатки до дисертаційного дослідження О. І. Шпетного є невід'ємною та надзвичайно об'ємною частиною роботи, що нараховує понад 50 окремих документів і займає значну частку загального обсягу праці. Проведений аналіз дозволяє класифікувати їх за кількома функціональними групами: теоретико-концептуальні, методико-технологічні, діагностично-вимірювальні та результативно-доказові. Додатки є ґрунтовним методичним кейсом, який не лише ілюструє дисертацію, а й може бути використаний як самостійний посібник для викладачів графічного дизайну у ЗВО. Особливо цінною є синергія між діагностичними методами та практичними вправами, що дозволяє об'єктивно відстежувати професійне зростання здобувачів освіти.

Оцінюючи наукові результати дисертаційного дослідження О. І. Шпетного, можна констатувати високий рівень опрацювання теми та значну практичну цінність роботи. Разом із тим, на основі аналізу тексту дисертації та її структури, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження та побажання:

1. У підрозділі 1.2 автор обґрунтовує структуру художньо-проєктної компетентності як інтегративної якості. Проте було б доцільно чіткіше розмежувати сутнісні характеристики «художньої» та «проєктної» складових саме в аспекті їх автономного функціонування перед етапом міждисциплінарної інтеграції. Це дозволило б глибше зрозуміти механізм їхньої взаємодії при створенні цілісного дизайн-продукту.

2. У другому розділі описано проєктні сесії з університетськими лабораторіями та локальними бізнесами. Робота виграла б, якби автор додатково роз'яснив критерії відбору цих клієнтів: за якими параметрами визначалася доцільність співпраці з конкретним бізнесом для досягнення визначених навчальних результатів бакалаврів.

3. У додатках представлено патенти автора на корисні моделі та зразки реалізованих проєктів (додатки Б1, Б2). Цей унікальний досвід міг би отримати глибше теоретичне осмислення в першому розділі як приклад формування інноваційної складової художньо-проєктної компетентності.

Зазначені зауваження мають дискусійний характер і спрямовані на подальше вдосконалення підготовки дизайнерів, не применшуючи при цьому загальної високої наукової та практичної цінності дисертації О. І. Шпетного.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Дослідження О. І. Шпетного «Художньо-проєктна компетентність фахівців з графічного дизайну: особливості формування у закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки» є завершеним самостійним дослідженням актуальної проблеми, що має вагомим теоретичним та практичним значенням. Дисертаційна робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Шпетний Олександр Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

РЕЦЕНЗЕНТ

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Вікторія ШВИРКА

Підпис	<i>Швирки Вікторії</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Григорів Віта Іванівна</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	

